

LŐRINCZI ADRIENN KRISZTINA

A SORS KEZE — SZÉKELYFÖLDI PERIFERIZÁLÓDÁS

Településsors — Székelyföldi települések periferizálódási folyamatai.

Szerkesztette: Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes:

Europrint Kiadó, Nagyvárad, 2023, 295.oldal.

Székelyföldi térségben napjainkban is sokféle hagyomány él lokális közösségekben. Ezen hagyományok fennmaradásában, módosulásában, vagy éppen elvesztésében fontos szerepet játszik a helyi közösségként való működés, a lokális közösségi tudat, vagy éppen annak felbomlása, elhatárolódása, vagy átszerveződése. Ezek a folyamatok jelentős részét képezik a hagyományok kérdéskörének (de egyben jóval túlmutatnak azon), vizsgálatuk a székelyföldi települések jelenkori működésébe kínál betekintést. A sepsiszentgyörgyi székhelyű Fejlesztési Intézet közreműködésével készült, Biró A. Zoltán és Sárosi-Blága Ágnes szerkesztésében megjelent Településsors —Székelyföldi települések periferizálódási folyamatai című tanulmánykötet a székelyföldi, községi központ státusszal nem rendelkező, nagymultú települések 1989 utáni periferizálódási folyamatát és annak hatását vizsgálja. A kötetben közölt elemzések nagy hangsúlyt fektetnek az adott térségek közösségként való működésének a vizsgálatára, a társadalmi hagyományok fenntartására, szerkezetére és működési módjára.

A könyv az ebben a témakörben folytatott kutatás eredményeit három nagy fejezetben taglalja. A fejezetek strukturálásának célja tisztán elhatárolni a jelentősebb témaköröket, a könnyebb megértés érdekében. Az első fejezet a kutatási program szakmai anyagait ismerteti. A második fejezet olyan elemzések anyagait tárja elénk, melyek szakmai-megértési keretet kínálnak a települések periferizálódási folyamataihoz és mai helyzeteihez. A harmadik és egyben utolsó fejezet szemléleti-módszertani kitekintést kínál, amely alkalmazása jelentős haszonnal járhat a térségi kis- és közepes települések fejlesztéspolitikai kezelésében.

Az első fejezet (Települések vidéki környezetben) négy tanulmányban dolgozza fel a kötetet megalapozó kutatás szakmai anyagait. Amint a szerzők is állítják, a könyv egy rendkívül összetett, soktényezős társadalmi folyamatról alkot elsődleges helyzet-

képet. Ennek megvalósítására a kutatás a következő szempontokból vizsgálta a szétfejlődés folyamatait: elemezte a periferezálódás térségi módozatait és típusait, az azt meghatározó tényezőket és intézményi-társadalmi kontextusokat. A szétfejlődési folyamatok egyik centrális problémája a tömbmagyar térség megmaradása és / vagy versenyképessége. A tömbmagyar társadalom működésének két alappillére, a szerzők szerint, a család és a lokális közösség, így ezek tanulmányozása is létfontosságú jelen tanulmánykötet esetében.

A kötet széleskörű kutatási adatbázis alapján készült. Ezek felhasználása tette lehetővé a fő elemzési témakörök kialakítását: településméret a lakosságszám alapján, a lakosságszám változási trendjei, az elemi iskolák szerepének változása, az egyház-községek szerepe a lokális közösségek működésében, a helyi gazdasági szerveződések működése és a civil szerveződések szerepe. A kutatási program eredményeit összefoglaló fejezet első tanulmánya szakmai kontextusba helyezi a tömbmagyar térség megmaradásának fontosságát az 1989-től megfigyelt változások elemzése alapján. A ruralitás újraértelmezésével a vidéki világ, mint innováció helyszíne jellemezhető, melyben kiemelkedik annak sokrétűsége is.

A második tanulmány párhuzamba vonja és szakmai megállapításokat kínál a régi és napjainkban jellemző táji tagolódást, családműködési modelleket és a lokális közösségek működését illetően. A harmadik összefoglaló jelleggel ismerteti az olyan térségi társadalmi folyamatokat, amelyek a rendszerváltást követően trendszerűen befolyásolták a nem községi központ települések közösségként való működését. Ezek magukba foglalják a szétfejlődést hordozó térségi folyamatok trendjeit és a lokális közösséget erősítő trendeket. A fejezet utolsó tanulmánya a terepmunka eredményeit foglalja össze. A vizsgálat tárgyai olyan székelyföldi települések, melyek nem rendelkeznek községi központ besorolással. A terepmunka célja az adott térség intézményi és szakmai szereplőinek figyelmének felhívása a térséget érintő differenciálódási folyamatokra. Az elvégzett felmérések, mint a tanulmány is jól mutatja, számos értelmezési lehetőségre adnak teret.

A tanulmánykötet második nagy fejezete (Lokalitás és helyi fejlesztés) a nemzeti és lokális identitással, a versenyképességgel, a térségi fejlesztésekkel és innovációkkal, az elitek szerepével, illetve a térségi érdekekkel foglalkozik bővebben, azoknak a korábban végzett térségi csoportos kutatási programoknak az alapján, amelyek segítenek tágabb térségi társadalmi kontextusba helyezni a kötet fő témáját.

A tanulmánykötet utolsó fejezete egy Sárosi-Blága Ágnes által összeállított szakirodalmi kitekintés, melynek célja felhívni a figyelmet újabb fogalmakra, szemléleti-módszertani kezdeményezésekre, azzal a céllal, hogy szorgalmazza a térségi vidékfejlesztési gyakorlat újragondolását és bővítését.

Ebben a munkájában a szerző nem csak az új vidékfejlesztési paradigma fogalmáról és annak jelentőségéről, vagy a vidéken működő társadalmi vállalkozások fontosságáról tárgyal, hanem innovációs modellt mutat be a településfejlesztésben, megismerteti az olvasót különböző kezdeményezési lehetőségekkel, útmutatót kínál a minél sikeresebb vidékfejlesztési gyakorlat számára.

Biró A. Zoltán és Sárosi-Blága Ágnes tanulmánykötete átfogó képet ad a székelyföldi települések múltbéli és jelenkori helyzetéről, a periferizálódási folyamatok mikéntjéről, olyan fontos problémák hangsúlyozásával, mint a közösségi identitás és a társadalomtörténet változásai a fejlesztéspolitika hálójában. A szerkesztők szeretettel ajánlják a kötetet azoknak, akiket ezek a napjainkban aktuális és fontos kérdések foglalkoztatnak és mindazoknak, akik fontosnak érzik a székelyföldi térség fejlődését.